

2989

Ի. ՄՏԱԼԻՆ

ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՔԱՆԻ
ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

3K33

բ-81

ԿՄԼՍԵՐԵՆԵՐ ԻՐԱՎԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1940

3K33
P-81 *ur*

10 JUN 2005

14 NOV 2003

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՄԻՔԱՆԻ
ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

805 JUL 3 1

845
41

И. СТАЛИН

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ИСТОРИИ БОЛЬШЕВИЗМА

Государственное издательство политической литературы

ЕРЕВАН • 1940

ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՄԻՔԱՆԻ ՀԱՐՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՆԱԽԱԿ «ПРОЛЕТАРСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ» ԺՈՒՌՆԱԼԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆԸ

Հարգելի՛ ընկերներ:

Վճռականորեն բողոքում եմ Սլուցկու «Բոլշևիկները գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի մասին նրա նախապատերազմյան կրիզիսի շրջանում» հակակուսակցական ու կիսատրոցկիստական հոդվածը «Пролетарская Революция» ժուռնալում (1930 թ. № 6) վորպես դիսկուսիոն հոդված գետեղելու դեմ:

Սլուցկին պնդում է, թե Լենինը (բոլշևիկները) թերազնա-հատում էր գերմանական ու ընդհանրապես նախապատերազմյան սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ յեղած ցենսրիզմի վտանգը, այսինքն՝ թերազնահատում էր քողարկված ոպորտունիզմի վտանգը, ոպորտունիզմի հանդեպ հաշտվողականութուն ցուցաբերելու վտանգը: Այլ կերպ ասած՝ ըստ Սլուցկու դուրս է գալիս, վոր Լենինը (բոլշևիկները) անհաշտ պայքար չէր մղում ոպորտունիզմի դեմ, վորովհետև ցենսրիզմի թերազնահատումն ըստ բանի եյության հրաժարումն է ոպորտունիզմի դեմ ծավալուն պայքար մղելուց: Այսպիսով, դուրս է գալիս, վոր Լենինը պատերազմին նախորդող ժամանակաշրջանում դեռևս իսկական բոլշևիկ չէր, վոր իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակաշրջանում միայն, կամ նույնիսկ այդ պատերազմի վերջերքին Լենինն իսկական բոլշևիկ դարձավ: Այսպես է սրտմում իր հոդվածում Սլուցկին: Իսկ դուք, փոխանակ նշալակելու այս նորահայտ «պատմաբանին» վորպես զրպարտչի ու կեղծարարի, դիսկուսիայի յեք բռնը-վում նրա հետ, նրան տրիբունա յեք տալիս: Չեմ կարող չբողոքել Սլուցկու հոդվածը վորպես դիսկուսիոն հոդված ձեր ժողովում գետեղելու դեմ, վորովհետև չի կարելի դիսկուսիայի առարկա դարձնել Լենինի բոլշևիկության հարցը, այն հարցը, թե Լենինն արդյոք սկզբունքային անհաշտ պայքար մղում էր ցենսրիզմի՝ վորպես ոպորտունիզմի վորոշ տեսակի՝ դեմ, թե պայքար չէր մղում, Լենինն իսկական բոլշևիկ էր, թե այդպիսին չէր:

«Խմբագրության կողմից» արած ձեր հայտարարության մեջ,

վոր Կենտկոմ է ուղարկվել հոկտեմբերի 20-ին, դուք ընդունում եք, վոր խմբադրուժյունը սխալ է թույլ տվել՝ ղեկավարելով Սլուցկու հոգվածը վորպես ղեկավարին հոգված: Այդ, իհարկե, լավ է, չնայած վոր խմբադրուժյանդ հայտարարությունը լույս է տեսնում մեծ ուշացումով: Բայց դուք ձեր հայտարարության մեջ թույլ եք տալիս նոր սխալ, հայտարարելով, թե «խմբադրուժյունը քաղաքականապես վերին աստիճանի ակտուալ ու անհրաժեշտ է համարում պրոբլեմների այն ամբողջ խմբի հետազարմամբ «Пролетарская Революция»-յի եջերում, վորոնք վաղիկում «Пролетарская Революция»-յի եջերում, վորոնք նախի փոխհարաբերության հետ»: Այդ նշանակում է, վոր դուք մտադիր եք մարդկանց նորից ղեկավարել մեջ ներքաշելու այն հարցերի վերաբերմամբ, վորոնք բոլշևիզմի աքսիոմաներն են: Այդ նշանակում է, վոր Լենինի բոլշևիզմի հարցը դուք նորից ուղում եք աքսիոմայից վերածել «հետագա մշակման» կարող մի պրոբլեմի: Ինչո՞ւ, ի՞նչ հիման վրա: Բոլորին հայտնի չէ, վոր Լենինիզմը ծնվել, աճել ու ամրացել է անողորմ պայքարում ամեն յերանգի ու պրոբլեմի դեմ, այդ թվում՝ ցենսորի դեմ՝ Արևմուտքում (Կաուցկի), ցենսորի դեմ՝ մեզանում (Տրոցկի) և ուրիշները: Այս չեն կարող ժխտել բոլշևիզմի մինչև անգամ ուղղակի թշնամիները: Այս աքսիոմա չէ: Իսկ դուք մեզ քաշում եք դեպի հետ, փորձելով աքսիոման դարձնել «հետագա մշակման» յերանգի պրոբլեմ: Ինչո՞ւ: Ի՞նչ հիման վրա: Գուցե բոլշևիզմի պատմությանն անծանոթ լինելով՝ պատճառով: Գուցե չես փորձ լիբերալիզմի, վորպես Սլուցկիները և Տրոցկու յես փորձ լիբերալիզմի, վոր կիրառվում է ինչպիսիք բոլշևիզմի կենսական շահերի...

Սմենն մի բուլճերի, յեթե նա խեղապես բուլճերի է, գերտե՛, վոր դեռևս պատերազմից չատ առաջ, մոտավորապես 1903—1904 թվականներից, յերբ Ռուսաստանում՝ ձևավորվեց բուլճերիներ խումբը, և յերբ դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերն առաջին անգամ իրենց գոյությունն զգալ տվին, — Լենինը գիծ եր վարում դեպի խզում, դեպի պառակտում՝ ոպորտունիստների հետ թե՛ մեղանում, Ռուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության մեջ, թե՛ աշտեղ, II Ինտերնացիոնալում, մասնավորապես դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ։ Սմենն մի բուլճերի գերտե, վոր հենց այս պատճառով բուլճերիներն արդեն այն ժամանակ (1903—1905 թ. թ.) II Ինտերնացիոնալի ոպորտունիստների շարքերում «պառակտիչներին» ու «կազմալուծիչներին» պատվավոր հռչակ վաստակեցին։ Բայց ի՞նչ կարող եր անել Լենինը, ի՞նչ կարող էյին անել բուլճերիները, յեթե ձախ սոցիալ-դեմոկրատները II Ինտերնացիոնալում և, ամենից առաջ, դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ, թույլ ու անզոր մի խումբ էյին, կազմակերպորեն չձևավորված, իդեոլոգիապես չկոփված մի խումբ, վորը «խզում», «պառակտում» բառը նույնիսկ վախենում եր արտասանել։ Հո չի՞ կարելի պահանջել, վորպեսզի Լենինը, վորպեսզի բուլճերիները Ռուսաստանից ձախերի փոխարեն պառակտում սարքեյին արևմտյան կուսակցություններում։ Ել յես չեմ խոսում այն մասին, վոր կազմակերպական ու իդեոլոգիական թուլությունը ձախ սոց.—դեմ. բնորոշ գիծն եր վոչ միայն մինչպատերազմյան ժամանակաշրջանում։ Դա, այդ բացասական գիծը, ինչպես հայտնի յե, ձախերը պահպանեցին նաև հետպատերազմյան ժամանակաշրջանում։ Բուրլին հայտնի յե դերմանական ձախ սոց.—դեմ. մասին տրված գնահատականը Լենինի «Յունիուսի բուլճուրի մասին»¹ հայտնի հոդվածում, վորը գրված և 1916 թվի հոկտեմբերին, այսինքն՝ պատերազմի սկզբից ավելի քան յերկու տարի անց, վորտեղ Լենինը, քննադատելով Գերմանիայի ձախ սոց.—դեմ. մի ամբողջ շարք լրջագույն քաղաքական սխալները, խոսում և «բուլճ գերմանական ձախերի քուլտւքյան մասին, վորոնց բուր կողմերից պատել և կաուցկիական կեղծավորւքյան, պեղանուության, ոպորտունիստների նկատմամբ «ունեցած սիրալիրության» նողկալի ցանցը», վորտեղ նա խոսում և այն մասին, վոր «Յունիուսը յիսկին չի ագա-

տագրվել գերմանական, մինչև անգամ ձախ սոցիալ-դեմոկրատ-
ներին, «միջավայրից», վարոմբ վախենում են պառակտումից,
վախենում են հեղափոխական լոգունգները լրիվ մինչև վերջն
ասելուց»:

II Ինտերնացիոնալի բոլոր խմբավորումներից ռուսական
բուլճեիկներն այն ժամանակ միակ խմբավորումն էին, վորն իր
կազմակերպական փորձով ու իդեոլոգիական կոմպլաքթյամբ
քնդունակ եր ձեռնարկելու վորևե լուրջ բան՝ ուղղակի խզման,
պառակտման իմաստով՝ իրենց ուղորտունիստների հետ իրենց
ռուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ: Այ, յեթե Սլուցկինե-
րը վորձ անեյին մինչև անգամ վո՛չ թե ապացուցելու, այլ պար-
զապես յենթադրելու, թե Լենինն ու ռուսական բուլճեիկները չեն
ուղտադորձել իրենց ամբողջ հզորությունը, վորպեսզի կազմա-
կերպեն պառակտումն ուղորտունիստների հետ (Պլեխանով, Մար-
տով, Դան) ու վոնդեն ցենտրիստներին (Տրոցկի ու Ոգոստոսյան
բոլիկ այլ կողմնակիցներ), ապա այն ժամանակ կարելի կլիներ
վիճել Լենինի բուլճեիկության մասին, բուլճեիկները բուլճեիկմի
մասին: Բայց բանն էլ հենց այն է, վոր Սլուցկիները չեն հա-
մարձակվում մինչև անգամ ծպտուն հանել հոգուտ այդպիսի
վայրենի յենթադրության: Չեն համարձակվում, վորովհետև դե-
տեն, վոր ռուսական բուլճեիկները կողմից ամեն յերանգի ուղոր-
տունիստների հետ կապերը խզելու համար կլրատված (1904—
1912 թ. թ.) վճռական քաղաքականության ամենքին հայտնի
փաստերն աղաղակում են այդպիսի յենթադրության դեմ: Չեն
համարձակվում, վորովհետև դիտեն, վոր իրենք մյուս որն ևևթ
անարգանքի սյունին կզամվեն:

Բայց ահա մի հարց, ռուսական բուլճեիկները կարո՞ղ էյին
արդյոք իրականացնել պառակտումն իրենց ուղորտունիստների ու
ցենտրիստ-հաշտվողականների հետ իմպերիալիստական պատե-
քամից շատ առաջ (1904—1912 թ. թ.)՝ դրա հետ մեկտեղ գիծ
չվարելով դեպի խզումը, գիծ դեպի պառակտումը II Ինտերնա-
ցիոնալի ուղորտունիստների ու ցենտրիստների հետ: Ո՞վ կարող
է կասկածել այն մասին, վոր ռուսական բուլճեիկներն ուղորտու-
նիստների ու ցենտրիստների նկատմամբ վարած իրենց քաղաքա-
կանությունը համարում էյին քաղաքականության տիպար Արև-
մուտքի ձախերի համար: Ո՞վ կարող է կասկածել այն մասին,
վոր ռուսական բուլճեիկներն Արևմուտքի ձախ սոց.—դեմոկրատ-
ներին, մասնավորապես գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի

ձախերին ամեն կերպ մղում էյին դեպի խզում, դեպի պառակ-
տում իրենց ուղորտունիստների ու ցենտրիստների հետ: Լենինի
ու ռուսական բուլճեիկների մեղքը չե, յեթե Արևմուտքի ձախ
սոց.—դեմ. հասունացած դուրս չեկան այն բանի համար, վոր-
պեսզի ռուսական բուլճեիկների հետքերով ընթանան:

2) Սլուցկին կշտամբում է Լենինին ու բուլճեիկներին, վոր
նրանք գերմանական սոց.—դեմ. մեջ յեղած ձախերին չեյին աջակ-
ցում վճռաբար ու անդառնալի կերպով, վոր նրանք վերջինների
պաշտպանում էյին լուրջ վերապահումներով միայն, վոր Փրակ-
ցիոն նկատառումները նրանց խանդարում էյին մինչև վերջն
աջակցելու ձախերին: Դուք ուզում եք դիսկուսիա մղել այս շառ-
լատանական ու տեղովը կեղծ կշտամբանքի դեմ: Բայց աշատեղ
խակապես ի՞նչ դիսկուսիոն բան կա: Մի՞թե պարզ չե, վոր
Սլուցկին այստեղ մանևրում է և Լենինի ու բուլճեիկների դեմ
ուղղված կեղծ կշտամբանքով աշխատում է քողարկել Գերմա-
նիայի ձախերի դիրքի իսկական բացերը: Մի՞թե պարզ չե, վոր
բուլճեիկները չեյին կարող աջակցել ձախերին Գերմանիա-
յում, վորոնք հենց մի դյուխ տատանվում էյին բուլճեիկմի
ու մենչեիկմի միջև, առանց լուրջ վերապահումների, առանց
նրանց սխալների լուրջ քննադատության, չղավաճանելով բան-
վոր դասակարգին ու նրա հեղափոխությանը: Խաբեբայական
մանյովները հարկավոր է նշավակել, և վոչ թե դիսկուսիայի
առարկա դարձնել:

Այո՛, բուլճեիկներն աջակցում էյին ձախ սոց.—դեմ. Գերմա-
նիայում միայն վորոշ լուրջ վերապահումներով՝ քննադատելով
նրանց կիսամենչեիկյան սխալները: Բայց սրա համար հարկավոր
է նրանց վողղունել, և վոչ թե կշտամբել:

Կա՞ն մարդիկ, վորոնք կասկածում են սրանում:

Դիմենք պատմության ամենից ամելի հայտնի փաստերին:

ա) 1903 թվին լուրջ տարաձայնություններ դրսևորվեցին
Ռուսաստանի բուլճեիկների ու մենչեիկների միջև կուսակցության
անդամության հարցի առթիվ: Կուսակցության անդամության
մասին իրենց ձևակերպումով բուլճեիկներն ուզում էյին կազմա-
կերպական սանձ ստեղծել վոչ-պրոլետարական ելեմենտների՝
կուսակցության ներսը հորդելու դեմ: Այդպիսի հորդման վտանգն
այն ժամանակ ամելի քան ոեալ եր՝ ռուսական հեղափոխության
քուրժուա-դեմոկրատական բնույթի շնորհիվ: Ռուսական մենչե-
իկները հակառակ դիրք էյին պաշտպանում, վորը կուսակցու-

Թյան դռները լայնորեն բաց եր անում վոչ-պրոլետարական ելեմենտների առջև: Քանի վոր ոռւսական հեղափոխության հարցերը կարեւոր նշանակութիւն ունեցին համաշխարհային հեղափոխական շարժման համար, արեւմտա-յեւրոպական սոցիալ-դեմոկրատները վճռեցին միջամտել գործին: Միջամտեցին նաև Գերմանիայի ձախ սոցիալ-դեմոկրատները՝ Պարվուսն ու Ռոզա Լուքսեմբուրգը, ձախերի այն ժամանակվա լիդերները: Յեւ ի՞նչ: Նրանք յերկուսն ել բոլշևիկներին դեմ արտահայտութեցին: Ընդամեն բոլշևիկներին հասցեցին մեղադրանք չպրտվեց ուլտրաջենտրալիզմի ու բյանկիստական տենդենցներ ունենալու վերաբերմամբ: Հետագայում մենշևիկները վորդեգրեցին այդ դռնհիկ ու քաղքեմիական եպիստեմներն ու տարածեցին ամբողջ աշխարհով մեկ:

բ) 1905 թվին բոլշևիկներին ու մենշևիկներին միջև Ռուսաստանում տարածայնութիւններ ծավալվեցին ոռւսական հեղափոխության բնույթի շուրջը: Բոլշևիկները պաշտպանում էին բան-վոր դասակարգի դաշինքի իդեան գյուղացիության հետ՝ պրոլետարիատի հեգեմոնիայի պայմանով: Բոլշևիկները պնդում էին, վոր գործը հարկավոր է տանել դեպի պրոլետարիատի ու գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատուրան այն հաշվով, վորպեսզի բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութիւնից անհապաղ անցում կատարվի դեպի սոցիալիստական հեղափոխութիւնը՝ ապահովելով աշակցութիւնը գյուղի չքավորության կողմից: Մենշևիկները Ռուսաստանում մերժում էին բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության մեջ պրոլետարիատի հեգեմոնիայի իդեան, լիբերալ բուրժուազիայի հետ համաձայնութիւն ունենալու քաղաքականութիւնը նրանք գերադասեցին բանվոր դասակարգի՝ գյուղացիության հետ դաշինք ունենալու քաղաքականութիւնից, իսկ պրոլետարիատի ու գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատուրան հայտարարեցին ռեակցիոն բյանկիստական սխեմա, վորը հակասում է բուրժուական հեղափոխության զարգացմանը: Ի՞նչպես վերաբերվեցին այս վեճերին գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերը՝ Պարվուսն ու Ռոզա Լուքսեմբուրգը: Նրանք հնարեցին պերմանենտ հեղափոխության ուտոպիական ու կիսամենշևիկյան սխեման (հեղափոխության մարքսյան սխեմայի ալյանդակ պատկերումը), վորն ամբողջովին տողորմած եր բանվոր դասակարգի ու գյուղացիության դաշինքի քաղաքականության մենշևիկյան ժխտումով, և այն հակադրեցին պրոլետարիատի ու գյուղացիու-

թյան հեղափոխական-դեմոկրատական դիկտատուրայի բոլշևիկյան սխեմային: Հետագայում Տրոցկին (մասամբ ել Մարտովը) վորդեգրեց պերմանենտ հեղափոխության այս կիսամենշևիկյան սխեման ու լենինիզմի դեմ պայքարելու գործիք դարձրեց:

գ) Պատերազմին նախորդող ժամանակաշրջանում II Ինտերնացիոնալի կոնսակցութիւններում հրապարակ յեկավ, վորպես ամենաակտուալ հարցերից մեկը, ազգային-դաշնութային հարցը, ճնշված ազգերի ու գաղութների հարցը, ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրման հարցը, իմպերիալիզմի դեմ պայքարելու ուղիների հարցը, իմպերիալիզմի տապալման ուղիների հարցը: Պրոլետարական հեղափոխութիւնը ծավալելու և իմպերիալիզմը շրջապատելու շահերի տեսակետից՝ բոլշևիկներն առաջարկեցին ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրական շարժման ազգերի ինքնորոշման բազայի վրա աշակցելու քաղաքականութիւնն ու զարգացրին առաջավոր յերկրների պրոլետարական հեղափոխության և գաղութների ու ճնշված յերկրների ժողովուրդների հեղափոխական-ազատագրական շարժման միջև միասնական Ֆրոնտ ստեղծելու սխեման: Բոլոր յերկրների ոպորտունիստները, բոլոր յերկրների սոցիալ-լովինիստներն ու սոցիալ-իմպերիալիստները չհասպոյեցին այս կապակցութեամբ զինվելու բոլշևիկներին դեմ: Բոլշևիկներին հալածում էին ինչպես կատաղած շներ: Այդ ժամանակ ի՞նչ դիրք բռնեցին ձախ սոց. դեմ. Արեւմուտքում: Նրանք զարգացրին իմպերիալիզմի կիսամենշևիկյան թեորիան, մերժեցին ազգերի ինքնորոշման սկզբունքը նրա մարքսիստական ըմբռնմամբ (ընդհուպ մինչև անջատումն ու ինքնուրույն պետութիւններ կազմելը), բացարկեցին (отвели) գաղութների ու ճնշված յերկրների ազատագրական շարժման լուրջ հեղափոխական նշանակության վերաբերյալ թեզիսը, բացարկեցին պրոլետարական հեղափոխության ու ազգային-ազատագրական շարժման միջև միասնական Ֆրոնտ ունենալու հնարավորության վերաբերյալ թեզիսը և այդ ամբողջ կիսամենշևիկյան շփոթը, վոր ազգային-դաշնութային հարցի կատարյալ թերազնահատութիւնն է, հակադրեցին բոլշևիկների մարքսիստական սխեմային: Հայտնի յե, վոր հետո Տրոցկին վորդեգրեց այդ կիսամենշևիկյան շփոթը և այն ոգտագործեց վորպես պայքարի գործիք լենինիզմի դեմ:

Սրանք են ձախ սոց. դեմ. բոլորին հայտնի սխալները Գերմանիայում:

Յէլ յետ չեմ խոսում գերմանական ձախերի մյուս սխալներէ մասին, վոր խստորեն քննադատուել են Լենինի համապատասխան հոգւածներում:

Չեմ խոսում նույնպէս այն սխալների մասին, վոր նրանք Թույլ են տվել բուլճարիկներին՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան ժամանակաշրջանի քաղաքականութիւնը գնահատելիս:

Ինչի՞ մասին են խոսում գերմանական ձախերի այս սխալները, վորոնք առնւած են մինչպատերազմյան ժամանակաշրջանի պատմութիւնից, յետեւ վոչ այն մասին, վոր ձախ սոց.—դեմ., չնայած իրենց ձախութեանը, դեռ չեն ազատագրուել մենչեւիկյան քաղաքից:

Իհարկեւ, ձախերը Գերմանիայում ունեյին վոչ միայն լուրջ սխալներ: Նրանք իրենց անցյալում ունեն հեղափոխական խոշոր ու լուրջ գործեր ևս: Յետ նկատի ունեմ նրանց մատուցած մի ամբողջ շարք ծառայութիւններն ու նրանց մի ամբողջ շարք հեղափոխական յետադիմութիւնները ներքին քաղաքականութեան և, մասնաւորապէս, ընտրական պայքարի հարցերի առթիւ, պառլամենտական ու արտապառլամենտական պայքարի, ընդհանուր գործադուլի, պատերազմի, Ռուսաստանի 1905 թ. հեղափոխութեան և այլ հարցերի առթիւ: Բուլճարիկներն էլ հենց այս պատճառով եյին նրանց հետ վորպէս ձախերի հետ հաշիւ նստում ու աջակցում եյին նրանց, առաջ եյին մղում նրանց: Բայց այս չի վոչնչացնում ու չի կարող վոչնչացնել այն փաստը, վոր ձախ սոց.—դեմ. Գերմանիայում դրա հետ մեկտեղ ունեցել են մի ամբողջ շարք ամենալուրջ քաղաքական ու թեորիական սխալներ, վոր նրանք դեռ չեն ազատուել մենչեւիկյան բեռից ու այդ պատճառով կարիք ունեյին բուլճարիկներին կողմից ամենալուրջ քննադատութեան:

Այժմ ինքներդ դատեցե՞ք, արդո՞ք Լենինն ու բուլճարիկները կարող եյին աջակցել Արեւմուտքի ձախ սոց.—դեմ. առանց լուրջ վերապահումների, առանց նրանց սխալների լուրջ քննադատութեան՝ չզավաճանելով բանվոր դասակարգի շահերին, չզավաճանելով հեղափոխութեան շահերին, չզավաճանելով կոմունիզմին:

Պարզ չե՞ք արդո՞ք, վոր Սլուցկին, կշտամբելով Լենինին ու բուլճարիկներին այն բանի համար, վորի առթիւ նա պետք է վոր վողջունէր նրանց, յետեւ ինքը բուլճարիկ լինելով, —մերկացնում է իրեն մինչև վերջը՝ վորպէս կիսամենչեւիկի, վորպէս դիմակավորված արոցկիստի:

Սլուցկին յենթադրութեամբ է անում, թէ Լենինն ու բուլճարիկներն Արեւմուտքի ձախերի մասին իրենց տված գնահատականում յենում եյին իրենց Ֆրակցիոն նկատառումներից, թէ, ասել է, ուստի լուրջիկները միջադպարն հեղափոխութեան մեծ գործը գահաբերում եյին իրենց Ֆրակցիայի շահերին: Հաղիվ թէ հարկ կա ապացուցելու, վոր այդպիսի յենթադրութեանց ամբողջ գոհիկ ու նողկալի վոչինչ չի կարող լինել: Ամենի գոհիկ վոչինչ չի կարող լինել, վորովհետեւ մինչև անգամ մենչեւիկների թիւին պատկանող մերկապարանոց գոհակարաններն սկսում են հասկանալ, վոր ուստական հեղափոխութեանը ուսանելի մասնաւոր գործը չէ, վոր նա, ընդհանրապէս, ամբողջ աշխարհի բանավոր դասակարգի գործն է, համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխութեան գործը: Ամենի նողկալի վոչինչ չի կարող լինել, վորովհետեւ մինչև անգամ II Ինտերնացիոնալին պատկանող պրոֆեսիոնալ զրպարտիչներն սկսում են հասկանալ, վոր բուլճարիկների հետեւողական ու մինչև վերջը հեղափոխական ինտերնացիոնալիզմը պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմի տիպար է բոլոր յերկրների բանվորների համար:

Այո՛, ուստական բուլճարիկներն առաջին պլանն եյին քաշում ուստական հեղափոխութեան արմատական հարցերը, ինչպիսիք են՝ կուսակցութեան, դեպի բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեանը մարքսիստների ունենալիք վերաբերմունքի, բանվոր դասակարգի ու դուրապիութեան դաշինքի, պրոլետարիատի հեղեմոնիայի, պառլամենտական ու արտապառլամենտական պայքարի, ընդհանուր գործադուլի, բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան՝ սոցիալիստականի վերածելու, պրոլետարիատի դիկտատուրայի, իմպերիալիզմի, ազգերի ինքնորոշման, ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրական շարժման, այդ շարժման աջակցելու քաղաքականութեան հարցերը և այլն: Նրանք առաջ եյին քաշում այս հարցերը վորպէս փորձաքար, վորի վրա ստուգում եյին ձախ սոցիալ-դեմոկրատների հեղափոխական տոկունութեանն Արեւմուտքում: Արդո՞ք նրանք այդ բանն անելու իրավունք ունեյին: Այո՛, ունեյին: Վո՛չ միայն ունեյին, այլև պարտավոր եյին այդ ձևով վարվել: Նրանք պարտավոր եյին այդ ձևով վարվել, վորովհետեւ այդ բոլոր հարցերը միաժամանակ համաշխարհային հեղափոխութեան արմատական հարցերն եյին, վորի խնդիրներին բուլճարիկները յենթադրում եյին իրենց քաղաքականութեանը, իրենց տակտիկան: Նրանք պարտավոր

հանդեպ: Արդյոք Լենինն ա՞յդ պատճառով չէր սովորեցնում մեզ հեղափոխական կուսակցությունները, հոսանքները, լիզերներին ստուգել վո՞չ թե նրանց ղեկավարացիաներով ու բանաձևերով, այլ նրանց գործերով:

Պարզ չե՞ արդյոք, վոր յեթե Սլուցկին խկապես ցանկանում էր ստուգել Լենինի ու բոլշևիկների անհատությունը դեպի ցենտրիզմն ունեցած նրանց վերաբերմունքի մեջ, նա ի՞ր հողավածի հիմք պետք է դարձներ վո՞չ թե առանձին վավերագրերն ու յերկու-յերեք անձնական նամակներ, այլ բոլշևիկների ստուգումը նրանց գործերով, նրանց պատմությամբ, նրանց գործողություններով: Մի՞թե մեզանում, ուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ, չկային ուղորտունիստներ, ցենտրիստներ: Մի՞թե բոլշևիկները վճռական ու անհատ պայքար չէին մղում բոլոր այդ հոսանքների դեմ: Մի՞թե այդ հոսանքները թե՛ իդեալես, թե՛ կազմակերպորեն կապված չէին Արեմուտքի ուղորտունիստներին ու ցենտրիստներին հետ: Մի՞թե բոլշևիկները ջարդուփշուր չարին ուղորտունիստներին ու ցենտրիստներին այնպես, ինչպես նրանց ջարդուփշուր չէր արել աշխարհիս վոչ մի ձախ խումբ: Ի՞նչպես կարելի չէ այս ամենից հետո ասել, թե Լենինն ու բոլշևիկները թերազնահատում էին ցենտրիզմի վտանգը: Ինչո՞ւ Սլուցկին արհամարհեց այս փաստերը, վորոնք վճռողական նշանակություն ունեն բոլշևիկների բնութագրման համար: Ինչո՞ւ նա Լենինին ու բոլշևիկներին նրանց գործերով, նրանց գործողություններով ստուգելու ամենից ավելի հուսալի մեթոդը չողտադրեց: Ինչո՞ւ նա զերադասեց պատահաբար հավաքած թղթերը վորմիրելու ավելի պակաս հուսալի մեթոդը:

Վորովհետև բոլշևիկներին նրանց գործերով ստուգելու ավելի հուսալի մեթոդին դիմելը մի ակնթարթում գլխովայր շուռ կտար Սլուցկու ամբողջ գիրքավորումը:

Վորովհետև բոլշևիկներին իրենց գործերով ստուգելը ցույց կտար, վոր բոլշևիկներն աշխարհումս միակ հեղափոխական կազմակերպությունն են, վորը մինչև վերջը ջարդուփշուր արեց ուղորտունիստներին ու ցենտրիստներին և նրանց դուրս վռնդեց կուսակցությունից:

Վորովհետև բոլշևիկների խկական գործերին ու խկական պատմությանը դիմելը ցույց կտար, վոր Սլուցկու ուսուցիչները—տրոցկիստները—այն գլխավոր ու հիմնական խումբն էին, վորը Ռուսաստանում ցենտրիզմ էր արմատավորում և դրա հա-

մար հանձին Ողոստոսյան բլուկի հատուկ կազմակերպություն էր ստեղծել՝ վորպես ցենտրիզմի ոջախ:

Վորովհետև բոլշևիկներին նրանց գործերով ստուգելը վերջնականապես կմերկացներ Սլուցկուն վորպես մեր կուսակցության պատմությունը խարդախողի, վորը վորձում է մինչպատերազմյան ժամանակաշրջանի տրոցկիզմի ցենտրիզմը քողարկել Լենինի ու բոլշևիկների դեմ ուղղված դրավադական մեղադրանքներով, թե իբր նրանք թերազնահատել են ցենտրիզմի վտանգը:

Ահա թե ինչպես է, ընկեր խմբագիրներ՛, Սլուցկու և նրա հողավածի բանը:

Դուք տեսնում եք, վոր խմբագրությունը սխալ է դրո՞ւնել՝ դիսկուսիա թույլատրելով մեր կուսակցության պատմությունը խարդախողի հետ:

Ի՞նչը կարող էր խմբագրությանդ դեպի այդ սխալ ուղին մղել: Յես կարծում եմ, վոր նրան դեպի այդ ուղին մղել է նեխած լիբերալիզմը, վորն այժմ վորոշ չափով տարածված է բոլշևիկների մի մասի մեջ: Բոլշևիկներից վոմանք կարծում են, թե տրոցկիզմը կոմունիզմի մի Փրակցիան է, ճիշտ է, սխալվող, քիչ հիմարություններ չանող, յերբեմն մինչև իսկ հակախորհրդային, բայց և այնպես կոմունիզմի Փրակցիան: Այստեղից՝ վորոշ լիբերալիզմ տրոցկիստների ու տրոցկիստորեն մտածող մարդկանց նկատմամբ: Հազիվ թե հարկ կա ապացուցելու, վոր այդպիսի հայացքը տրոցկիզմի նկատմամբ՝ խորապես սխալ ու վնասակար է: Իրոք տրոցկիզմն արդեն վաղուց դադարել է կոմունիզմի Փրակցիան լինելուց: Իրոք տրոցկիզմն առաջավոր ջոկատն է հակահեղափոխական բուրժուազիայի, վորը պայքար է մղում կոմունիզմի դեմ, Խորհրդային իշխանության դեմ, ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմ կառուցելու դեմ:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային ո՞վ տվեց բոլշևիզմի դեմ ուղղված այնպիսի մի հողեւոր դենք, ինչպես այն թեղիսը, թե սոցիալիզմի կառուցումը մեր յերկրում անհնարին է, ինչպես այն թեղիսը, թե բոլշևիկները վերասերումն անխուսափելի յե և այլն: Այդ դենքը նրան տրոցկիզմը տվեց: Ջի կարելի պատահականություն համարել այն փաստը, վոր բոլոր հակախորհրդային խմբավորումները ԽՍՀՄ-ում Խորհրդային իշխանության դեմ պայքարելու անխուսափելիությունը հիմնավորելու վերաբերյալ իրենց վորձեւում վկայակոչում էին տրոցկիզմի հայտնի թեղիսը մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու անհնարինություն մաս-

սին, Խորհրդային իշխանության վերասերման անխուսափելիության մասին, կապիտալիզմին վերադառնալու հավանության մասին:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային ԽՍՀՄ-ում ո՞վ տվեց տակտիկական դենք՝ Խորհրդային իշխանության դեմ ուղղված բացահայտ յեղույթների փորձերի ձևով: Այդ դենքը նրան տվին տրոցկիստները, վորոնք փորձում էին հակախորհրդային ցույցեր սարքել Մոսկվայում ու Լենինգրադում 1927 թվի նոյեմբերի 7-ին: Սա փաստ է, վոր տրոցկիստների հակախորհրդային յեղույթները բարձրացրին բուրժուազիայի վողին ու սանձալուծեցին բուրժուական մասնազետների միաստարական աշխատանքը:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային ո՞վ տվեց կազմակերպական դենք՝ ընդհատակյա հակախորհրդային կազմակերպություններ ստեղծելու փորձերի ձևով: Այդ դենքը նրան տվին տրոցկիստները, վորոնք իրենց սեփական հակաբոլշևիկյան անլեզալ խումբն էին կազմակերպել: Սա փաստ է, վոր տրոցկիստների ընդհատակյա հակախորհրդային աշխատանքը հեշտացրեց հակախորհրդային խմբավորումների կազմակերպական ձևավորումը ԽՍՀՄ-ում:

Տրոցկիզմը հակահեղափոխական բուրժուազիայի առաջավոր ջոկատն է:

Ահա թե ինչու լիբերալիզմը տրոցկիզմի նկատմամբ, թեկուզ և ջախջախված ու դիմակալորված տրոցկիզմի, քայլադրողություն է, վորը սահմանակցվում է վոճրագործության հետ, բան-վոր դատակարգին դավաճանելու հետ:

Ահա թե ինչու վորոշ «գրականագետների» ու «պատմագետների» փորձերը՝ մաքսանենգորեն մեր գրականության մեջ ներքաշելու դիմակալորված տրոցկիստական հնոտին՝ պետք է բոլշևիկներին կողմից վճռական հակահարվածի հանդիպեն:

Ահա թե ինչու չի կարելի տրոցկիստական մաքսանենգների հետ գրական դիսկուսիա թույլատրել:

Ինձ թվում է, վոր տրոցկիստական մաքսանենգների կարգին պատկանող «պատմագետներն» ու «գրականագետները» ջանում են իրենց մաքսանենգ աշխատանքն իրականացնել առայժմ յերկու դժով:

Նախ՝ նրանք աշխատում են ապացուցել, թե Լենինը պատերազմին նախորդող ժամանակաշրջանում թերագնահատում էր ցենսորիզմի վտանգները, ընդամին՝ անփորձ ընթերցողին է թողն-

վում կռահել, վոր, հետևաբար, Լենինն այն ժամանակ դեռևս իսկական հեղափոխական չէր, թե նա այդպիսին դարձավ լոկ պատերազմից հետո, այն բանից հետո, յերբ Տրոցկու ոգնությամբ «վերադինվեց»: Այս տեսակի մաքսանենգների տիպիկ ներկայացուցիչ կարելի յե համարել Սլուցկուն: Մենք վերևում տեսանք, վոր Սլուցկին և ընկերությունը չարժեն, վոր նրանցով յերկար գրադվենք:

Յերկրորդ՝ նրանք աշխատում են ապացուցել, թե պատերազմին նախորդող ժամանակաշրջանում Լենինը չէր հասկանում բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխության սոցիալիստական հեղափոխության վերաճելու անհրաժեշտությունը, ընդամին՝ անփորձ ընթերցողին է թողնվում կռահել, վոր, հետևաբար, Լենինն այն ժամանակ դեռևս իսկական բոլշևիկ չէր, վոր այդպիսի վերաճման անհրաժեշտությունը նա հասկացավ միայն պատերազմից հետո, այն բանից հետո, յերբ նա Տրոցկու ոգնությամբ «վերադինվեց»: Այս տեսակի մաքսանենգների տիպիկ ներկայացուցիչ կարելի յե համարել «Համկ(ր)Կ՝ պատմության դասընթացի» հեղինակ Վոլոսեվիչին: Ծիշտ է, Լենինը դեռևս 1905 թվին գրում էր, վոր՝ «դեմոկրատական հեղափոխությունից մենք իսկույն ևեք կսկսեմք անցնել, և հենց մեր ուժի համեմատ, գիտակից ու կազմակերպված պրոլետարիատի ուժի համեմատ,—կսկսեմք անցնել սոցիալիստական հեղափոխության», վոր՝ «մենք կողմնակից ենք անընդհատ հեղափոխության», վոր՝ «մենք կանգ չենք առնի կիսանամբին»: Ծիշտ է, կարելի յեք նման կարգի բազմաբազում փաստեր ու վավերագրեր գտնել Լենինի յերկերում: Բայց Վոլոսեվիչներն ի՞նչ գործ ունեն Լենինի կյանքից ու գործունեությունից առնված փաստերի հետ: Վոլոսեվիչները գրում են նրա համար, վորպեսզի, բոլշևիկյան գույնով ներկվելով՝ իրենց հակալենինյան կոտորաբանդը ներքաշեն, ստեն բոլշևիկների հասցեյին ու խարդախեն բոլշևիկյան կուսակցության պատմությունը:

Դուք տեսնում եք, վոր Վոլոսեվիչներն արժեն Սլուցկիներին:

Սրանք են տրոցկիստական մաքսանենգների «ուղիներն ու ուղերաժանները»:

Ինքնիրոք հասկանում եք, վոր խմբագրությանդ դործը չե հեշտացնել նման «պատմագետների» մաքսանենգային գործունեյությունը՝ դիսկուսիան տրիրունա տրամադրելով նրանց:

Խմբագրությունը խնդիրն, ըստիս, այն է, վեր բուլճերի
պատմության հարցերը հասցնել պատշաճ բարձրության, մեր
կուսակցության պատմության ուսումնասիրելու գործը դնել
գլխավոր, բուլճերիս ուսուցիչի վրա և ուղարկությունը սրել
մեր կուսակցության պատմության արոցկիստական ու ամեն տե-
սակի ալլ խարդախիչների դեմ՝ սխտեմատիկաբար պոկելով
նրանց դիմակները:

Այս առաջիկ ևս անհրաժեշտ է, քանի վեր մինչև իսկ մեր
միջանի պատմագետները, — յես խոսում եմ անհակերտ պատմա-
գետներին մասին, մեր կուսակցության բուլճերիս պատմագետ-
ներին մասին, — ազատ չեն այնպիսի սխալներէր, վորոնք ջուր են
լցնում Սլուցկիների ու Վոլոսեվիչների ջրաղացին: Այստեղ բա-
ցառություն էի կազմում, ցավոք սրտի, նաև ընկ. Յարոսլավ-
սկին, վորի Համկ(բ)կ պատմության վերաբերյալ գրքույկները,
չնայած նրանց արժանիքներին, պարունակում են սկզբունքային
ու պատմական բնույթի մի շարք սխալներ:

Կոմ. բարեւոյ՛ Ի. Ստալին

«Пролетарская Революция» 1931 թ. № 6 (113).

Հայերեն թարգմանությունը խմբագրեցին՝ Ս. Ղևոնդյան Տ. Ալեքանյան,
Ո. Հովհաննիսյան
Տեխն. խմբ. Ս. Խաչատրյան
Սրբագրիչ Հ. Դովոյանյան
Կոնտրոլ սրբագրիչ Լ. Արսլյան

Հրատ. № 829

Պատկեր № 260, տիրաժ 3000

Заказ № 260, тираж 3000

Հանձնվել է արտագրության 20/VIII 1940 թ.

Ստորագրվել է տպագրելու 9/IX 1940 թ.

Դիւնը 20 կ.

Բաղաճական գրականության պետական հրատարակչության
տպագրան, Յերևան, Ալլանիկրդյան № 65

Типография Гос. изд. полит. литературы, Ереван,
Аллавердян № 65.

ՎՖ 463

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0174834

ԳԻՆԸ 20 Կ.

33267

И. СТАЛИН

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ИСТОРИИ БОЛЬШЕВИЗМА

Государственное издательство политической литературы
Ереван ● 1940